

KÉPREGÉNYES SZÖVEGÚJJÁSZÜLETÉS NAP - A SYMPOSION TOLNAI-SZÁMÁRÓL

2010. NOVEMBER. 08. - 16:23

Az újvidéki Symposion folyóirat Sirbik Attila szerkesztői irányításával készült, Tolnai szövegeire hangolt „képregényes” száma a legendás Új Symposion igényes vizuális víziói nyomában jár. – [Kovács Krisztina írása](#)

Képregényes szövegújjászületésnap

- A Symposion Tolnai-számáról

A hetvenedik születésnapját ünneplő Tolnai Ottót a Magyarországon megjelenő irodalmi lapok tematikus darabokkal köszöntötték. A Forrás, a Jelenkor, a Tiszatáj, az újvidéki Híd az évforduló táján megjelenő nyári számaikat részben vagy egészében a vajdasági magyar irodalom ismert alakjának szentelték. A folyóiratok elemző tanulmányokat és személyes visszaemlékezéseket egyaránt közöltek, így tett többek között az Irodalmi Jelen is.

A folyóiratok az elemző tanulmányok és személyes visszaemlékezések mellett újdonságnak számító Tolnai-szövegeket is közöltek. Az íróval foglalkozó tematikus vállalkozások felsorolásából nem maradhat ki az ezúttal is kiváló elemző írásokat tartalmazó újvidéki Híd folyóirat sem. A

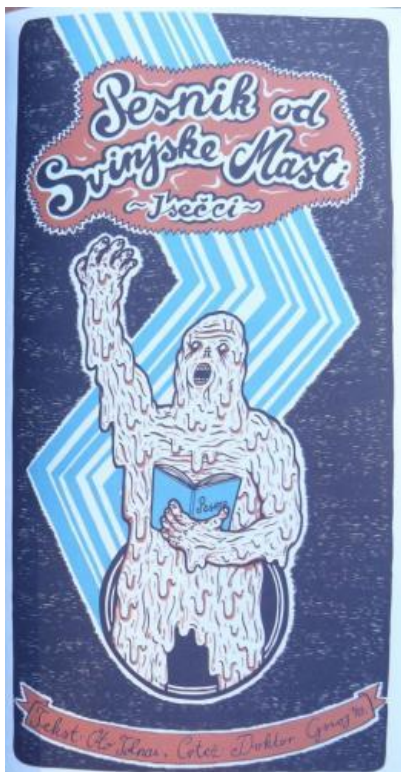
Tolnait köszöntő szövegek műfaja változatos, találunk köztük fontos nővumok elmondására vállalkozó tanulmányokat (Virág Zoltán Forrás-ban megjelenő, Bányai János és Toldi Éva Híd-ban közölt írásai). Vannak köztük a személyes konfessziók, visszaemlékezések elemeit felhasználó (Pintér Lajos Tiszatáj-ban megjelent szövege), vagy éppen szellemesen méltató köszöntők is (Zalán Tibor verse a Tiszatáj-ban, Esterházy Péter szövege a Jelenkor-ban).

A Tolnai-életművet középpontba állító folyóiratszámok közül mégis kiemelkedik egy, amely jellegét tekintve a leginkább figyelemre méltó, a műfajok közötti átjárás, nyitottság megvalósulása miatt talán a köszöntött számára is különösen kedves vállalkozás. Az újvidéki Symposium folyóirat Sirbik Attila szerkesztői irányításával készült, Tolnai szövegeire hangolt „képregényes” száma a legendás Új Symposium igényes vizuális víziói nyomában jár, amikor annak egyik karakteres hagyományát éleszti fel. A születésnapi számban a Tolnai-univerzum elemei inspirálnak kortárs, főként szerbiai és magyarországi képzőművészeket, képregényrajzolókat, dizájnereket, illusztrátorokat. A megidézett hagyomány említése azért is helyénvaló, mert a mára ikonikussá váló Új Symposiont, a felbomlása után is erős hatást gyakorló folyóiratot éppen a művészetre mint egymással szimbiotikus kapcsolatban lévő műfajok egészére rálátni akaró világkép jellemezte. Szellemi örökségének egyik sarokpontját láthatjuk viszont a Symposium Tolnainak szentelt kiadványában, amelynek a nagy elődhöz hasonlóan fontos sajátossága a képzőművészet és az irodalom együttélése. A friss Symposium lapjain az irodalmi szövegből születő vizuális világ nem csupán illusztratív megoldásként létezik, kép és szöveg innovatív, elválaszthatatlan kapcsolatban állnak egymással.

Életmű és közvetítő médiuma szerencsés keretek közt találkoznak, hiszen a Tolnai-oeuvre darabjait sokszor jellemzi az átmenetiség, a műfajok kombinálása, a kísérletezés, a műfaji

keretek melletti könnyed elsiklás képessége. A képzőművészeti elkötelezettség Tolnai irodalmi gondolkodásába erősen szervesülő irány (l. *A meztelen bohóc*, a *Rothadt márvány* vagy a *Feljegyzések a vég tónusához* című esszéit). Az író szövegei a filmnyelvi gondolkodást is kiemelt problémájukként kezelik. Az új Sympo-szám a kép és a film határán mozgó műfajok keveredését megvalósítva újfent a nyitottság hangsúlyozásával jellemezhető legjobban. A Symposium Tolnai-száma e forrásvidéktől indul, amikor a képregényt, egy átmenetként definiált, a könyvműfajokba sorolással vagy a filmszerűséggel egyaránt leírható műfajt választott kifejezési módjául. Tudható, Tolnai szövegei a filmnyelvi gondolkodást is kiemelt problémájukként kezelik. Az új Sympo-szám a kép és a film határán mozgó műfajok keveredését megvalósítva újfent a nyitottság hangsúlyozásával jellemezhető legjobban. A folyóiratban közzé tett kép-szöveg megoldások a képregény, a graffiti, a kollázs vagy éppen az ikon vizuális jegyeinek találkozását megvalósítva jutnak izgalmas eredményre. Ezt az átjárást, ezt az áttetszőséget hangsúlyozza a vizuális műfajok darabjait ihlető Tolnai- szövegek kétnyelvű (sorrendben magyar és szerb) közlése.

A folyóiratban közzétett kép-szöveg megoldások a képregény, a graffiti, a kollázs vagy éppen az ikon jegyeinek találkozását megvalósítva jutnak izgalmas eredményre. Ezt az átjárást, ezt az áttetszőséget hangsúlyozza a vizuális műfajok darabjait ihlető Tolnai-szövegek kétnyelvű (sorrendben magyar és szerb) közlése. A Virág Zoltán kifejezését kölcsönvéve „*többszínűségéből* adódó *többszínűségként*” megnevezhető karakter, amely a jugoszláv, posztjugoszláv, szerbiai folyóiratokat, köztük a magyar nyelvűeket is találóan jellemezte, és jellemzi néhányukat ma is, hatásos eszköznél bizonyul a Tolnai-életmű továbbgondolásához. Mivel a folyóiratszámokban szereplő alkotók egy része maga is ilyen többszínű és többszínű háttérrel bír, a helyszínek és szituációk nyelvi leleményeit, poénjait gyakran és könnyedén használják. Stark Attila *Gastarbeiter story*-hoz készített szerb, magyar és német nyelvű szövegdarabokat használó alkotása például az idegen környezetbe kerülő iskolás rontott, kevert nyelvi regiszterét gondolja újra.

A képregények formai jegyeiről szólva hagyományosnak vagy gyakorinak tekintett szóburékos megoldást csak néhány alkotó használja. Utcai Dávid az *Ómamá*-hoz rajzolt munkájával a rotterdami kikötői szcénákat megjelenítő, a popkulturális elemeket kiválóan

használó (Jackie Brown alakját a Tolnai-szöveghez hasonlóan ikonjává tevő) magatartásával a pikareszk képregény hagyományait gondolja újra.

Az előbbieket mellett felbukkan néhány, a szóbuborékos képregény keretezését újragondoló trendeket figyelemmel kísérő darab. Aleksandar Zograf rajzoló háborús tematikájú munkái a magyarországi képregényolvasók előtt is ismertek, hiszen *Pszichonauta. Látomások* a *Balkánról* címmel 2006 óta magyarul is olvasható az a kötet, amely a kilencvenes évek jugoszláv és ex-jugoszláv történéseiről szóló munkáiból válogat. A képregény hagyományait progresszívan kezelő irányhoz sorolható Vidák Zsolt megoldása, aki a *Szög a nadírban* egyik részletét álmodta újra.

A klasszikus, persze elsősorban az európai minták alapján hagyományosnak mondható képregénytér a Symposion Tolnai-számában kevesebb helyet kap. Ricz Géának a *Prózák könyve* részletéhez készített munkája a graffiti betűtípusaival, a festékszórós és a filctollas feliratokat imitáló tipográfiájával, figurális ábrázolásainak szögletességével az utcai művészet vonásait idézi. Hozzá hasonlóan a streetart toleráns, demokratikus műfajjegyesítő látásmódját képviseli az árvacsáthoz készített „illusztrációjával” Fodor Tibor.

A szétszedés és összerakás dimenziójában mozgó művek között érdemes megemlíteni Antal László montázstechnikára épülő elgondolását, amelyet A kisinyovi rózsá-hoz formált. Sagmeister Peity *Laura a Végel(ő)adás*-hoz társuló ötletét egy vasúti térkép darabjaival jellegzetessé tett kollázs uralja, a térkép motívuma Zabos Csaba utazásról szóló képregényének is hangsúlyos eleme (*Első utazásom rövid története*). A térképezés Tolnai számára is fontos kategóriái a határsávban születő irodalom és képzőművészet kihagyhatatlan csúcspontjai. Tijana Luković elgondolása a térképezés változatait és

műfajait eredeti módon átformáló alkotás. Az újvidéki Telep felülnézeti rajzából, az Újvidéki Áruházat lokalizáló négyzethálós rendszerből, valamint Újvidék hatósugarának Sanghajt is tartalmazó térképéből szellemes kombináció készült a *Prózák könyve* egyik szövegéhez (*Három emelet víz alatt*).

A test lecsupaszítása, a hús lehántása, a csontvázig hatoló pillantások fókusza a legújabb Symposium-számot jegyző képzőművészek fontos látomása. Ez persze harmóniában van Tolnai kedves motívumával, hiszen a csontok megtisztítása, a csontváz, vagy csontdarabok mint a kulturális emlékezet eszközei, a szerző kedvelt motívumai. Ahogy Damir Pavić a *Költő disznósírból* részletének képregényesítője a csontig meztelenítést választja eszközül, úgy Szöllősi Géza az *árvacsáth* egyik „illusztrálója” a test megalkothatóságának, problémáit teszi vizsgálódása tárgyává. Szöllősi, a *Taxidermiát* is jegyző dizájnér a viaszból vagy emberbőrből készített, újraformált maszk motívumával a Tolnai világában nagyon fontos, álnevek mögé rejtőző, változatos megoldásokat megvalósító alteregók reprezentálásának új lehetőségére érez rá.

A Symposium Tolnai-számának alkotói láthatóan nem szenvednek a műfaji korlátok közé szorítottságtól. Biztos ízléssel, bátran és kreatívan válogatnak a rendelkezésre álló vizuális eszközökből. Így tesz Damir Rijovic Originalov, aki zseniálisan használja fel a Balkántól elválaszthatatlan emblémák sorába könnyen illeszkedő ikonografikus megszólalásmódot. A *Rovarház* szövegéhez született ikonjában a narrátor intim titkát, jelesül a lábtörlő alatt tartott kulcsot őrző Jézus alakja jelenik meg.

A kötet doayen-je, a kiváló Szajkó István a *Miquel Barceló árnyékát* már inkább képsorozatként, mint képregényként képzelel el. Bruno Tolićnak a *Szent Sebestyén* szövegéhez írt illusztrációja a vegytiszta képi humor reprezentánsa. Míg Miroslav Lazendić *Költő disznósírból*-verziója a tragikomikus ábrázolás szép példája. Míg Miroslav Lazendić *Költő disznósírból*-verziója a tragikomikus ábrázolás szép példája. Ilyen és ehhez hasonló, a travesztia jegyeit is magukba olvasztó elgondolások teszik lehetetlenné izgalmassá a Symposium legújabb számát, amelynek teljes alkotói panorámájából a rövid ismertető csak válogatni tudott. A felsoroltakon kívül izgalmas kompozícióval van jelen a folyóiratban a francia Johanna Marcadé, az egzotikus világot teremtő Ábrahám István, a munkájával Tolnaihoz hasonlóan alapos és főként szellemes színelméleti elmélkedést megjelenítő Sirály Dóri. Nem hagyható ki a felsorolásból a Tolnai Tiszáját és gyerekkori

szcénáit poétikusan megjelenítő Daniela Mamužić, de a fekete és a vörös árnyalatait kegyetlen pontossággal rögzítő Radovan Popović, vagy a *Rovarház* motívumait produktívan újragondoló Kanyó Ervin sem.

Az igényes kidolgozása, átgondoltan szerkesztett, egytől egyig eredeti víziókat felvonultató kötet egyetlen nehézsége az adatok visszakereshetőségének problémája. Bár a kötet végére vissza-visszatérő lapozgatási mód fáradtságosabb, az eligazodást segítő, vagy olykor éppen azt nehezítő kódrendszer megfejtése, feltehetően tudatos szerkesztői szándéknak megfelelően, izgalmas eredményre vezethet. A lassú olvasást előidéző keresgélés során könnyebben feltárulhatnak a kép-szöveg kompozíciók részletei, bár a *Symposion* korábbi számait és kódjait már biztonsággal kezelő olvasók így is előnyben vannak. A neves magyarországi és szerbiai képzőművészek (dizájnerek, festők, illusztrátorok, képregényrajzolók) munkáinak gyűjteménye izgalmas és értő hommagé Tolnai Ottónak.

Kovács Krisztina

További képeink:

